

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ ІМЕНІ ПАВЛА ЧУБИНСЬКОГО»
Кафедра «Мистецтво співу»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

 Сергєєнко О.М.

«27» листопада 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ МУЗИКИ

Рівень вищої освіти

Перший (бакалаврський)

Галузь знань

02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма

«Спів (академічний, народний)»

Статус дисципліни

Обов'язкова

Київ 2019

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія музики» для здобувачів вищої освіти, галузь знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальність 025 «Музичне мистецтво», освітньо-професійна програма «Спів (академічний, народний)»

Розробник:

Гнатів Н.В., кандидат мистецтвознавства,
викладач вищої категорії,
викладач музично-теоретичних дисциплін
КЗВО КОР "Академія мистецтв імені Павла Чубинського".

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Мистецтво співу»

протокол № 3 від «20» листопада 2019 р.

Во Завідувач кафедри Кочерга Кочерга А.І.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 8	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 240	2-й, 3-й	2-й, 3-й
Кількість модулів – 3	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2.4 самостійної роботи студента – 1	4-й-32,5-й-32, 6-й-84	3-й,4-й-12. 5-й-16, 6-й-18
	Лекції:	
	158	46
	Практичні (семінарські):	
	–	-
Вид підсумкового контролю: Залік: 5-й семестр Іспит: 6-й семестр	Лабораторні:	
	–	-
Форма підсумкового контролю: Контрольна робота: 4-й, 5-й семестр Іспит: 6-й семестр	Самостійна робота:	
	82	194

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія музики» є формування у студентів мистецько-історичного мислення, отримання ними знань з історії розвитку музики від стародавності до сьогодення, розкриття сутності музичного мистецтва й закономірностей його розвитку, як загальних, так і специфічних, притаманних різним національним культурам; сприяння естетичному розвитку студентської молоді; виховання високих моральних якостей майбутніх працівників мистецької сфери.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,16):

- Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблему.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Навички міжособистісної взаємодії.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність працювати автономно.
- Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні компетентності (3,4,5,7,10,11,13):

- Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
- Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
- Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
- Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
- Здатність оперувати професійною термінологією.
- Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Історія музики» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК	Теорія музики
ОК	Сольфеджіо

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія музики», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПРН 7
Вільне орієнтування в основних етапах розвитку світової музичної культури, а саме в історичних, національних стилях, стильових напрямках світової та української музики, історико-культурному контексті їх функціонування.	ПРН 7
Вільне орієнтування в авторських (індивідуальних) стилях, що вивчаються, а саме знання прізвищ найвідоміших композиторів різних періодів розвитку світового музичного мистецтва, їх внесок у загальний розвиток музичної культури, назви основних творів, характерні особливості їх творчого методу — жанри, в яких вони працювали, тематика творчості, особливості музичної мови, форми, драматургії.	ПРН 7
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській /менеджерській/лекторській/ звукорежисерській практичній діяльності	ПНР 11
Вміння проаналізувати музичні твори, що вивчаються, в аспектах їх стильової і жанрової приналежності, ідейного та образного змісту, музичної мови, форми, драматургії, новаторських рис, їх значення у творчості композитора і для розвитку музичного мистецтва загалом.	ПНР 11

Вміння ідентифікувати на слух музичний фрагмент — його назву, приналежність до творчості певного композитора, стильового напрямку чи історичного стилю, частину (в багаточастинному творі), номер (у творах номерної структури), тему.	ПНР 11
Вміння розповісти державною мовою в усній чи письмовій формі з використанням професійної музичної термінології про вивчений музичний твір.	ПНР 12
Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання музичного мистецтва	ПНР 15

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія музики»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПНР
Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПНР 7
Вільне орієнтування в основних етапах розвитку світової музичної культури, а саме в історичних, національних стилях, стильових напрямках світової та української музики, історико-культурному контексті їх функціонування.	ПНР 7
Вільне орієнтування в авторських (індивідуальних) стилях, що вивчаються, а саме знання прізвищ найвідоміших композиторів різних періодів розвитку світового музичного мистецтва, їх внесок у загальний розвиток музичної культури, назви основних творів, характерні особливості їх творчого методу — жанри, в яких вони працювали, тематика творчості, особливості музичної мови, форми, драматургії.	ПНР 7
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській /менеджерській/лекторській/ звукорежисерській практичній діяльності	ПНР 11
Вміння проаналізувати музичні твори, що вивчаються, в аспектах їх стильової і жанрової приналежності, ідейного та образного змісту, музичної мови, форми, драматургії, новаторських рис, їх значення у творчості композитора і для розвитку музичного мистецтва загалом.	ПНР 11

Вміння ідентифікувати на слух музичний фрагмент — його назву, приналежність до творчості певного композитора, стильового напрямку чи історичного стилю, частину (в багаточастинному творі), номер (у творах номерної структури), тему.	ПНР 11
Вміння розповісти державною мовою в усній чи письмовій формі з використанням професійної музичної термінології про вивчений музичний твір.	ПНР 12
Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання музичного мистецтва	ПНР 15

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- індивідуальне або групове опитування;
- тестові завдання;
- слухова вікторина.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:

- індивідуальне або групове опитування;
- слухова вікторина.

Форма модульного контролю:

- слухова вікторина;
- тестові завдання.

Форма підсумкового семестрового контролю:

- слухова вікторина;
- тестові завдання.

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
(модуль 1)**

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота 1, 2	Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	35, 35	100
1	4	5	6	4	4	5	1		

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
(модуль 2)**

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота 1, 2	Сума
Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	35, 35	100
10	8	6	4	2		

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
(модуль 3)**

Поточне оцінювання та самостійна робота													Модульна контрольна робота 1, 2, 3	Сума	
Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18	Т 19	Т 20	Т 21	Т 22	Т 23	Т 24	Т 25	Т 26	Т 27	25, 25, 25	100
3	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	3	3	1		

**Оцінювання окремих видів навчальної роботи з
дисципліни**

Вид діяльності здобувачавищої освіти	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття						
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)						
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні						
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	8	30	5	30	14	25

Презентація						
Реферат						
Есе						
Модульна контрольна робота	2	70	2	70	3	75
Разом		100		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота включає дві форми роботи — слухову вікторину і письмове тестування, що оцінюються різною кількістю балів.

Модульна контрольна з максимальною кількістю балів -- 35 балів. Слухова вікторина включає 10 номерів, максимально можлива кількість балів за одне питання — 1,5. Максимально можлива кількість балів за слухову вікторину — 15. Тести включають 15 питань різного ступеню складності, де питання №№1 -- 10 оцінюються в 1 бал, №№11 — 15 оцінюються у два бали. Максимально можлива кількість балів за слухову вікторину — 20. Максимально можлива сумарна кількість балів за слухову вікторину і тестування — 35, що розподіляється за національною шкалою оцінювання наступним чином: 35 — 31 балів — “5” (відмінно), 30 — 24 бали — “4” (добре), 23 — 17 балів — “3” (задовільно), 16 — 0 балів — “2” (незадовільно).

Модульна контрольна з максимальною кількістю балів — 25 балів. Слухова вікторина включає 10 номерів, максимально можлива кількість балів за одне питання — 1. Максимально можлива кількість балів за слухову вікторину — 10. Тести включають 15 питань різного ступеню складності, де питання №№1 — 10 оцінюються в 0,5 бали, №№11 — 15 оцінюються у два бали. Максимально можлива кількість балів за слухову вікторину — 15. Максимально можлива сумарна кількість балів за слухову вікторину і тестування — 25, що розподіляється за національною шкалою оцінювання наступним чином: 25 — 23 балів — “5” (відмінно), 22 — 18 балів — “4” (добре), 17 — 13 балів — “3” (задовільно), 12 — 0 балів — “2” (незадовільно).

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Оцінка “відмінно”, 90 — 100 балів, A (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він володіє знанням музичного матеріалу обсягом 90 –100%; дає точні або майже точні відповіді на

теоретичні питання; продукує оригінальні висновки; послідовно, повно і логічно викладає теоретичний матеріал; дає різнорівневий аналіз музичних творів та їх фрагментів; пише відповідні технічним вимогам та художньо цінні письмові роботи.

Оцінка "*добре*", 82 — 89 балів, **B** (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він володіє знанням музичного матеріалу обсягом 82–89%; демонструє добрий рівень знань теоретичного матеріалу; повно розкриває зміст матеріалу відповідно до поставленого завдання; загалом правильно виконує завдання, але допускає дві-три неточності; не припускається грубих помилок у викладенні теоретичних положень.

Оцінка "*добре*", 74 - 81 балів, **C** (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він володіє знанням музичного матеріалу обсягом 74–81%; демонструє достатній рівень знань теоретичного матеріалу; досить повно розкриває зміст матеріалу відповідно до поставленого завдання; загалом правильно виконує завдання, але допускає дві-три неточності; допускає дві-три неточності у визначенні музикознавчих понять, обґрунтуванні висновків, узагальнень; не припускається грубих помилок у викладенні теоретичних положень.

Оцінка "*задовільно*", 64 — 73 бали, **D** (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він володіє знанням музичного матеріалу обсягом 64–73%; демонструє задовільний рівень знань; не завжди точно розкриває зміст матеріалу; не завжди повно і правильно відповідає на питання; вирішує завдання фрагментарно; допускає суттєві помилки у вирішенні завдань; виклад матеріалу не відповідає вимогам повноти, системності, логічності.

Оцінка "*задовільно*", 60 — 63 бали, **E** (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він володіє знанням музичного матеріалу обсягом 60–63%; демонструє задовільний рівень знань; не точно розкриває зміст матеріалу; не завжди повно і правильно відповідає на питання; вирішує завдання неповно; допускає суттєві помилки у вирішенні завдань; виклад матеріалу не відповідає вимогам повноти, системності, логічності.

Оцінка "*незадовільно*", 35 — 59 балів, **FX** (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він володіє знанням музичного матеріалу обсягом 35–59%; виявляє знання музичного матеріалу обсягом до 50%; неповно розкриває зміст матеріалу, допускає грубі помилки у його тлумаченні; не володіє спеціальною термінологією; не може впоратися з практичним завданням; допускає грубі помилки у викладенні матеріалу; демонструє незадовільний рівень знань.

Оцінка "*незадовільно*", 0 — 34 бали, **F** (за системою ECTS) виставляється студенту у випадку, коли він володіє знанням музичного

матеріалу обсягом 0–34%; не розкриває зміст матеріалу, допускає грубі помилки у його тлумаченні; не може впоратися з практичним завданням; допускає грубі помилки у викладенні матеріалу; демонструє вкрай незадовільний рівень знань.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	Зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Музична культура античності.

Грецьке походження слова “музика”. Значення давньогрецької музики для розвитку професійної європейської музичної культури. Роль музики в освіті та вихованні. Музично-теоретичні трактати, зображення на статуетках, амфорах, літературні твори як джерела інформації про античну музику. Зв'язки музики з античною міфологією.

Античні музичні інструменти: ліра, кіфара, псалтерій, авлос, флейта Пана, тимпан тощо.

Зв'язок музики з театральним мистецтвом. Синкретичність авторства літературної основи та музики. Музичні партії корифея, акторів, хор як коментатор подій. Народні пісенні мелодії в давньогрецьких комедіях.

Античне вчення про гармонію сфер, опора на математичні пропорції та

математичне обґрунтування музичної інтерваліки Піфагором, піфагорійський стрій.

Питання музичної естетики: диференціація піснеспівів за жанрами в "Законах" Платона, вчення про зв'язок музики і катарсису в працях Аристотеля.

Буквна нотація, тетра хорди як основа ладової системи.

Тема 2. Музична культура середньовіччя.

Значимість епохи середньовіччя у розвитку церковної та світської музичної культури, музичної нотації, музичних інструментів, формуванні багатоголосся. Історичний проміжок (V – XIV ст.), виникнення і трактування терміну "середньовіччя". Історичні передумови розвитку музичної культури: падіння Західно-Римської імперії, значимість Візантійської імперії, концентрація життя в феодальних замках, культура лицарства, домінування християнської церкви. Періодизація: Раннє, Високе і Пізнє Середньовіччя. Поділ церкви на православну і католицьку.

Візантійський розспів у православній традиції та його регіональні варіанти: грецький, сербський, болгарський, знаменний розспів. Характерні особливості: народне походження, ритмізація, орнаментика з елементами мікрохроматики, елементи імпровізаційності, система осьмогласся, спів національною мовою, наявність ікону.

Григоріанський хорал у католицькій традиції. Музичні особливості: одноголосність, залежність ритму від тексту, вузький діапазон, перевага постушенового руху, опора на діатонічні церковні лади. Антифонний та респонсорний спів.

Особливості певненої музичної нотації: відсутність точної фіксації звуку, показ приблизного руху мелодії, темпу і характеру виконання. Крюкова нотація в Київській Русі.

Формування в IX ст. жанру органуму. Види: паралельний, вільний, мелізматичний, метризований. Творчість Леоніна і Перотина.

Реформа Гвідо з Арrezzo: введення чотирилінійного нотного стану, ключів.

Зародження з XI ст. світської музичної культури в творчості трубадурів, труверів, мінезінгерів.

Тема 3. Музична культура Відродження.

Історичний проміжок (XIV – XVI ст.), зародження і розквіт в Італії та інших європейських країнах, пізній Ренесанс в країнах Північної Європи. Значення терміну відродження античного спадку. Історичні передумови: ріст міст-республік, значимість нових верств населення — ремісників,

торговців, банкірів; поява протестантизму, географічні відкриття, геліоцентрична концепція Коперника, винайдення книгодрукування.

Значимість світської музичної культури. Формування нових світських жанрів — шансону, мадригалу, опери як намагання відродити античну музичну драму. Розквіт поліфонії строгого стилю у творчості композиторів нідерландської школи. Правила поліфонії строгого стилю: розташування дисонансу між консонансами, заборона ходу на збільшені та зменшені інтервали, заборона великих стрибків, двох стрибків підряд та ін. Значення поліфонії строгого стилю: розробка принципу комплементарності, всіх форм імітації та канону, основних форм поліфонічної роботи з темою.

Розвиток музичних інструментів — органу, лютні, сімейства віол.

Тема 4. Музична культура бароко.

Історичний проміжок (XVII – перша пол. XVIII ст.), історичні передумови: втрата Італією економічної та політичної могутності, прагнення католицької церкви втримати домінуюче становище, наукові відкриття в області астрономії (винайдення телескопу, доведення Галілеєм обертання Землі довкола Сонця), медицини (винайдення мікроскопу, відкриття світу мікроорганізмів).

Кілька версій походження терміну — “perola barocca”, “verusca”, baroco як прийом софістики. Загальні риси стилю бароко: напруженість, динамічність, експресивність, контрастність образів, прагнення до пишності (велика кількість деталей в інтер’єрі, музичній мові), злиття реальності та ілюзії.

Особливості музичної культури: кристалізація мажоро-мінорної тональної системи, рівномірно-темперованого музичного строю, значимість поліфонії вільного стилю, музично-риторичні фігури, теорія афектів, клавесин як емблеми барокової музики, формування старовинного оркестру з нерегламентованим складом, обов’язковою присутністю basso continuo. Французька клавірна школа. Розвиток жанрів інструментального концерту, танцювальної сюїти, поліфонічного циклу, опери seria та опери buffa, французької ліричної трагедії, ораторії. Мистецтво співу кастратів і техніка bel canto.

Творчість Г.Ф. Генделя і Й.С.Баха як вершина стилю бароко в музиці. Значимість жанрів опери-seria та ораторії в творчості Г.Ф.Генделя. Загальний огляд опери “Ринальдо”, ораторій “Месія”, “Самсон”, сюїт Генделя для клавесину №4 (жанр сарабанди), №7 (жанр пасакалії, “золота секвенція”) та оркестру (Музика королівського феєрверку).

Творчий шлях Й.С.Баха: Ваймарський період з домінуванням органної музики, клавірна та оркестрова творчість у кетценському періоді, вокально-

інструментальні жанри в ляйпцізькому періоді. Органна творчість Й.С.Баха — будова органу, хоральні прелюдії, Токата і fuga d-moll. Клавирна творчість, два томи “ДТК”: історія виникнення циклів, тональний план, жанри прелюдії та фуґи, аналіз найвідоміших творів циклів. Висока меса h-moll: історія створення, жанр католицької меси, драматургія твору на співставленні двох контрастних сфер — страждання, смутку і радості, торжества, поняття юбіляції, аналіз найважливіших номерів твору.

Термін партесний, що походить від специфіки запису партесних творів у книжечках-поголосниках, де одна книжечка — одна партія. Поняття партесного співу як виду церковного багатоголосного хорового співу, який на початку XVII ст. замінив одноголосний знаменний спів. Виникнення партесного співу в контексті боротьби між православною і католицькою церквами за прихильність прихожан. “Музикійська грамати́ка” М. Дилецького — теоретичний трактат із зафіксованою специфікою партесного співу.

Кількість голосів від трьох до восьми і в окремих випадках до 48-ми. Одна-дві людини в одній партії, виконання хлопчиками та чоловіками. Вивчення партесного співу у братських школах.

Різновиди партесних творів в Україні: партесний концерт і партесний мотет. Вагоме значення жанрів не лише для української, але й білоруської та російської барокової музики. Роль музикознавчої діяльності Н. Герасимової-Персидської у науковому вивченні партесних творів. Трактатування Н. Герасимовою-Персидською поняття “партесний концерт” як партесного вокально-ансамблевого твору на вісім і більше голосів, партесного мотету як партесного твору перемінного багатоголосся на шість або менше голосів.

Характерні музичні особливості партесних творів: принцип формотворення на основі протеставлення ансамблевих вокальних груп, спів *a capella*, антифонний спів: у восьмиголосних концертах перша група включає перший дискант, альт, тенор і бас, друга група — другий дискант, альт, тенор і бас; запис творів у книгах-поголосниках, запис нотолінійною нотацією.

Тема 5. Формування музичного класицизму. Жанри класичної сонати і симфонії.

Історичний проміжок (XVII – XVIII ст.), історичні передумови: буржуазна революція, наукова революція — відокремлення механіки, фізики, математики, медицини, астрономії від філософії та теології, відкриття Ньютона, Ляйбніца, Декарта, значимість ідей Просвітництва, раціоналістичний світогляд.

Значення терміну “classicus” - “зразковий”. Формування класичних жанрів сонати, симфонії, інструментального концерту, квартету; класичного

симфонічного оркестру; класичних музичних форм — періоду, одно-, дво-, тричастинної форм, варіацій, рондо, сонатної форми, домінування гомофонно-гармонічної фактури. Розгортання чітко організованої музичної форми як основа розвитку музичного твору. Творчість композиторів мангеймської школи.

Соната для клавіру e-moll як приклад жанру класичної сонати: 3-частинний цикл, сонатна форма з двома основним темами — головного і побічною партіями та двома допоміжними — сполучною і заключною партіями, трьома основними розділами (експозицією — знайомство з основними та допоміжними темами, розробкою — їх розвитком та репризою — їх повторенням в основній тональності), двома можливими (вступом і кодою). I частина у формі сонатного Allegro без вступу і з кодою, II частина як ліричний центр твору, III частина у формі рондо, близька за характером до I частини. Симфонія №103 “З тремоло литавр”, Es-dur як приклад жанру класичної симфонії: чотиричастинний сонатно-симфонічний цикл, де I частина — сонатне Allegro, II частина — ліричний центр твору, III частина-менуєт, IV частина — фінал, близький за характером до I частини; опора на танцювальність у симфонії, “народний” менуєт у III частині, “золотий хід валтори” у IV частині.

Тема 6. Оперна реформа К. В. Глюка.

Оперна реформа К. В. Глюка: значимість сюжету, смислова наповненість арій, речитативів, хорів, оркестрових епізодів, наскрізних сцен. Оперна реформа на прикладі опери “Орфей та Еврідіка”: відмінність сюжету та міфу, характеристика основних персонажів (Орфея, Еврідіки, фурій), музичне новаторство II дії опери на прикладі сцени Орфея з фуріями, сцени з блаженними душами, відображення естетики класицизму в мажорній арії Орфея з III дії “Загубив я Еврідіку”.

Тема 7. Творчість В. А. Моцарта і Л. ван Бетховена — вершина музичного класицизму.

Творчий шлях В. А. Моцарта: дитинство у Зальцбурзі, поїздки країнами Європи, робота в Зальцбурзі, віденський період — час написання найвідоміших творів. Жанри творчості. Тип особистості композитора.

Соната A-dur як один із найвідоміших творів композитора даного жанру. Тричастинна структура, нетипове трактування частин, де I частина — у формі варіацій з танцювальною темою з рисами сициліани, II частина — ліричний центр, III частина — швидка, у стилі “alla turca”.

Симфонія №40 g-moll: чотиричастинний цикл, де I частина — сонатне Allegro з типовими за тональним співвідношенням та образним наповненням

темами, II частина — ліричний центр, III частина — менует, IV частина — фінал в сонатній формі, близький за характером до I частини.

Опера “Весілля Фігаро” — яскравий приклад комічної опери. Літературна основа, характеристика основних дійових осіб, новаторство в трактуванні персонажів. Композиція, драматургія, в т. ч. значення ансамблевих номерів в кінці дій. Характеристика основних номерів опери — арій Фігаро, Керубіно з I дії, графині з II дії, Сюзанни з IV дії.

Реквієм — останній твір В. А. Моцарта. Історія створення, незавершення композитором. Жанри заупокійної меси. Характеристика основних тем твору.

Значення творчості Л. ван Бетховена як перехідний етап від класицизму до романтичної естетики. Творчий шлях композитора: дитинство в Бонні, зустріч з Й. Гайдном та В. А. Моцартом. Віденський період, глухота, розмовні зошити. Жанри творчості. Тип особистості композитора. Значення ідеї Великої французької революції та загалом образів боротьби для його творчості.

Соната №8 c-moll як яскравий приклад індивідуального стилю Л. ван Бетховена. Тричастинна структура, де I частина — в сонатній формі з великим та вагомими вступом на двох конфліктних тематичних елементах, образом боротьби — центральними в частині; II частина — ліричний центр з кантиленною мелодією, III частина — рондо-соната, близька за характером до I частини.

Увертюра “Егмонт” як квінтесенція драматургії одноіменної драми. Втілення сюжету в творі на основі протиставлення двох контрастних образних сфер іспанців та нідерландців, образів боротьби і перемоги.

Симфонія №5 як приклад новаторського трактування сонатно-симфонічного циклу з маршем у III частині замість менуету. Драматургія твору “від боротьби до перемоги” та її реалізація в музиці. Соло гобоя в репризі I частини як передтеча романтичної музичної естетики.

Тема 8. Хоровий концерт другої половини XVIII століття.

Виникнення в другій пол. XVIII ст. жанру хорового концерту на територіях сучасної України, Білорусі та Росії. Втілення в жанрі хорового концерту естетики класицизму. Музичні особливості: релігійні тексти (найчастіше з давидових псалмів), циклічність з чергуванням частин за принципом темпового і динамічного контрасту, чотириголосний хоровий склад, виконання а capella, прикладне значення — використання під час богослужінь, можливість залучення жінок до виконання та партитурного запису творів.

Хорові концерти М. Березовського та Д. Бортнянського як взірці жанру. Українське походження композиторів, навчання у Петербурзькій придворній

співацькій капелі та в Італії. Загальноєвропейська музична мова творів М. Березовського та Д. Бортнянського. Хорові концерти А. Веделя як зразки жанру з українською музичною основою — інтонаційністю дум та плачів. Трагічна доля композитора. Музичний аналіз найвідоміших хорових концертів М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя.

Тема 9. Загальна характеристика стилю романтизму в музиці. Творчість композиторів австро-німецької школи (Ф. Шуберта, Р. Шумана, К. М. фон Вебера, Ф. Мендельсона).

Історичний проміжок музичного романтизму. Історичні передумови виникнення: Велика французька революція, національно-визвольні революції, праця А. Шопенгауера "Світ як воля та уявлення". Характерні риси романтичного світогляду: самоцінність особистості, культ почуття, конфлікт із дійсністю, песимізм. Тип романтичного героя. Представники в літературі, живописі, музиці. Характерні риси романтичної музики.

Значення творчості Ф. Шуберта у формуванні стилю романтизму в музиці. Творчий шлях: дитинство, навчання в колективі, віденський період, шубертіади. Романтичні риси особистості і життєвого та творчого шляху Ф. Шуберта. Жанри творчості. Пісня — один із найважливіших жанрів творчості композитора та характерний жанр для музичного романтизму. Характерні риси пісень Шуберта: різножанровість, почуття та образи природи, побутові замальовки як основні образи, мелодика на основі австро-німецького фольклору, вагоме значення фортепіанної партії. Аналіз найвідоміших пісень ("Форель", "Гретхен за пралкою", "Серенада", "Лісовий король").

Вокальний цикл "Прекрасна млинарка" як типово романтичний твір: романтична тематика мандрів, нещасливого кохання, смерті, образів природи. Композиція та драматургія циклу. Аналіз ключових номерів.

Романтична концепція Симфонії №8 в образному наповненні основних тем, композиції та драматургії твору. Музичний аналіз I та II частин твору.

Значення опери "Чарівний стрілець" як першої німецької національної опери та яскравого прикладу романтичної опери. Відмінності з літературним першоджерелом. Характеристика головних персонажів. Драматургія на протиставленні сфери добра і зла, музична характеристика кожної зі сфер. Поняття лейтмотиву в музиці. Значення увертюри як уособлення драматургії та інтонаційної сфери опери. Аналіз найважливіших номерів опери.

Значення Р. Шумана для романтичної музичної естетики. Діяльність як піаніста, композитора і критика. Основні етапи творчості. Жанри творчості. Тип особистості. Образи Флорестана та Евзебія. Вокальний цикл "Любов поета": літературна основа, типово романтична тематика і музична мова.

композиція та драматургія циклу. Аналіз основних номерів. “Карнавал” як один із перших видатних романтичних фортепіанних циклів. Тематика твору: образи членів “Давидового братства”. Композиція циклу, музичні особливості: значення монограми ASCH, тематичні зв’язки, коротка тривалість номерів тощо. Музична характеристика основних п’єс циклу.

Значення композиторської, диригентської, музично-громадської діяльності Ф. Мендельсона. Романтичні риси творчості композитора: образи природи, елегійні, фантастичні образи, опора на пісенний жанр, програмність симфонічних творів.

Тема 10. Творчість композиторів Італії, Франції, Польщі (Дж. Россіні, В. Белліні, Г. Доніцетті, Г. Берліоза, Ф. Шопена).

Творчість Дж. Россіні на перетині класицизму та романтизму. Творчий шлях композитора, діяльність у Болоньї та Парижі. Тип особистості. Оперний жанр як домінуючий. Особливості оперної творчості Дж. Россіні. Опера “Севільський цирульник” — яскравий приклад комічної опери. Історія створення, літературне першоджерело, характеристика персонажів. Композиція і драматургія твору. Музична характеристика основних номерів опери.

Значення оперної творчості В. Белліні та Г. Доніцетті для розквіту класичного *bel canto* та вокального виконавства середини ХІХ ст. Особливості оперної творчості В. Белліні: героїчна тематика, що реалізується в пафосних, маршових, декламаційних музичних інтонаціях, мелодика арій кантилена, довгого дихання з витончено вплетеними фіоритурами, простота оркестрового супроводу. Особливості оперної творчості Г. Доніцетті: різножанровість опер, легкі мелодії з народно-пісенними інтонаціями та надмірною віртуозністю, виразність окремих оркестрових фрагментів. Характеристика найвідоміших арій з опер “Норма”, “Любовний напій”, “Лючія ді Ламмермур”.

Значення композиторської, диригентської, критичної діяльності Г. Берліоза. Творчий шлях композитора. Романтичні риси особистості. Жанри творчості. “Фантастична симфонія” - перша романтична програмна симфонія. Історія створення, програма твору. Композиція, драматургія симфонії, лейтмотив коханої. Поняття тембрової драматургії. Музичний аналіз частин твору.

Ф. Шопен — засновник польської академічної музики. Творчий шлях: польський та французький періоди, діяльність в якості піаніста і композитора, зв’язок із А. Дюдеван (Жорж Санд). Жанри творчості. Особливості фортепіанної творчості Ф. Шопена: національна тематика, романтичні образи, м’який та глибокий звук, мелодика широкого дихання з елементами *bel canto*,

фігуративний супровід. Розгляд танцювальних мініатюр: новаторство мазурок, полонезів, вальсів. Розгляд нетанцювальних мініатюр: новаторство прелюдій, етюдів, ноктюрнів. Аналіз найвідоміших мініатюр.

Тема 11. Творчість композиторів російської школи (М. Глінки, М. Мусоргського, Н. Римського-Корсакова).

М. Глінка — засновник російської академічної музики. Гурток “Могуча кучка”. Значення творчості М. Мусоргського в розвитку оперного, вокального жанрів, жанру фортепіанної мініатюри. Тематика творчості, особливості музичної мови. Фортепіанний цикл “Картинки з виставки”: історія створення, композиція, аналіз померів циклу. “Борис Годунов” — одна з вершин російської оперної музики. Історія створення, редакції, роль трупи С. Дягілева у відродженні опери. Літературна основа, характеристика дійових персонажів. Композиція, драматургія, музичні особливості твору. Аналіз основних номерів та сцена опери.

Казкова та історична тематика в творчості Н. Римського-Корсакова. Фольклорна основа сюжету і музичної мови опери “Снігуронька”, романтична гармонія, прийоми звукозображення. Програмність симфонічної сюїти “Шехеразада”, прийоми імітації східного колориту, засоби звукозображення.

Тема 12. Формування угорської та української національних шкіл. Творчість Ф. Ліста та М. Лисенка.

Ф. Ліст — засновник угорської академічної музики, творець жанрів рапсодії та симфонічної поеми, один із найвидатніших піаністів-віртуозів XIX ст. Творчий шлях: Угорщина, Париж, період мандрів, Ваймар, Рим. Тип особистості, жанри творчості. Характерні риси фортепіанних творів Ф. Ліста: віртуозність, оркестровість звучання, звукозображальність.

Музичні особливості угорських рапсодій: двочастинна форма, опора на угорський лад, імітація народних інструментів. Фортепіанний цикл “Роки мандрівок” — яскравий приклад фортепіанного програмного романтичного циклу та ідеї синтезу мистецтв. Тематика, композиція твору, музичний аналіз найвідоміших номерів.

Особливості жанру симфонічної поеми: одночастинність, програмність. Симфонічна поема “Прелюди” як яскравий зразок жанру: історія створення, програма, сонатна форма з епізодом та динамізованою дзеркальною репризою, принцип монотематизму, музичний аналіз основних тем твору.

М. Лисенко — засновник української академічної музики. Творчий шлях. Значення композиторської, педагогічної, музично-громадської діяльності М. Лисенка. Вагомий внесок в оперний, вокальний, хоровий, фортепіанний

жанри. Характерні особливості творчості композитора: національна українська тематика (образи сільського життя, боротьби українського народу тощо), змалювання внутрішніх переживань, опора на український фольклор пізнього походження з використанням цитат, використання характерних для української народної музики ладів, романтична музична стилістика. Музичний аналіз найвідоміших вокальних, фортепіанних, хорових творів. Фрагментів з опер в контексті естетики композитора.

Тема 13. Формування чеської, норвезької та фінської композиторських шкіл. Творчість Б. Сметани, А. Дворжака, Е. Гріга, Я. Сібеліуса.

Значення Б. Сметани та А. Дворжака у становленні чеської композиторської школи. Опера "Продана наречена" та симфонія "Моя Батьківщина" Б. Сметани як перші зразки жанрів опери та симфонії в чеській музиці. Творчість А. Дворжака як вершина розвитку чеської музики ХІХ ст. Жанри творчості композиторів. Романтичні риси творів композиторів: опора на народну тематику та образи природи, чеський фольклор, гармонія з використанням побічних акордів, септакордів.

Е. Гріг — засновник норвезької академічної музики. Жанри творчості композитора, джерела творчості: образи природи, персонажі норвезького фольклору, музичний норвезький фольклор. Музика до драми "Пер Гюнт" як яскравий зразок стилю Е. Гріга та пізньоромантичної музики: історія створення, створення сюїти на основі найвідоміших номерів. Характеристика основних персонажів, композиція драми та сюїти, музична характеристика найвідоміших номерів.

Я. Сібеліус — засновник фінської композиторської школи, представник "золотої доби" фінського мистецтва межі ХІХ - ХХ ст. Жанри творчості, вагомість симфонічного жанру. Характерні риси творчості: національна тематика, пізньоромантична музична мова, опора на класичні музичні форми.

Тема 14. Оперні тенденції в російській, французькій та німецькій музиці другої половині ХІХ століття. Творчість П. Чайковського, Ш. Гуно, Ж. Бізе, Р. Вагнера.

Значення творчості Ш. Гуно та Ж. Бізе для розвитку жанру опери у Франції в другій половині ХІХ ст. Опера "Кармен" Ж. Бізе — одна з вершин оперного жанру. Історія створення опери, відмінності з літературною основою. Образна та музична характеристика дійових осіб: фольклорна основа партії Кармен та циганок, аріозність в партії Хозе, декламаційність у драматичних моментах опери. Композиція опери, драматургія контрасту, значення тематичних арок, лейтмотиву долі. Музичні особливості опери: опора на іспанський фольклор, роль оркестру в зображенні жанрових та

драматичних сцен. Аналіз основних номерів опери.

П. Чайковський — один із найвидатніших композиторів пізнього романтизму. Творчий шлях: навчання в Петербурзі, праця в Московській консерваторії, взаємини з Н. фон Мекк, загадка смерті композитора. Тип особистості. Жанри творчості, вагомість оперного та симфонічного жанрів, їх взаємопроникнення. Симфонічний жанр у творчості П. Чайковського: підвиди, тематика (внутрішній світ людини, конфлікт із зовнішнім світом, образи природи, тема мандрів), програмність, музичні особливості. Симфонія № 6 — яскравий зразок пізньоромантичної симфонії. Історія створення, програмність та автобіографічність твору, варіанти трактування програми. Композиція і драматургія твору: дві образні сфери та їх музичне втілення. Музичний аналіз частин симфонії в аспекті програмності твору.

Вагомість оперного жанру в творчості П. Чайковського. Взаємопроникнення оперної і симфонічної музики. Опери “Євгеній Онєгін” та “Пікова дама” — вершини оперної творчості П. Чайковського. Історія створення опери “Євгеній Онєгін”, жанр “ліричних сцен”. Літературне першоджерело. Характеристика персонажів, вагомість образу Тетяни як центрального у творі. Музичні особливості опери: опора на аріозність, романсовість, народні пісні, тематичні арки твору. Композиція та драматургія. Музичний аналіз основних номерів та сцен опери. Історія створення опери “Пікова дама”, відмінності з літературним першоджерелом. Характеристика персонажів, композиція та драматургія творів. Музичні особливості опер, в т. ч. роль оркестру, темброва драматургія і лейтмотивна система. Музичний аналіз основних номерів та сцен.

Р. Вагнер — оперний реформатор, один із найвидатніших оперних композиторів в історії музики, диригент, теоретик мистецтва. Творчий шлях: Ляйпціг, Париж, Дрезден, Швейцарія, Баварія; стосунки з Ф. Лістом та його донькою Козімою Ліст, королем Людвігом II Баварським. Дім фестивалів у Байройті (Bayreuth Festspielhaus): історія створення та архітектури особливості будівлі, Байройтський фестиваль.

Тип особистості Р. Вагнера. Жанри творчості композитора, домінування оперного жанру, теоретичні праці. Принципи оперної реформи Р. Вагнера: першочерговість драми й пов'язані з цим поняття “Handlung” (“діяння”), “Gesamtkunstwerk” — “твір всього мистецтва”; повна єдність дії та музики, синкретизм мислення композитора-лібретиста, вагомість “високої” тематики, закладеної в міфах “вічні” теми кохання, самопожертви в ім'я кохання, гріха та покути через смерть; наскрізна музична композиція, що опирається на систему лейтмотивів; вагома роль оркестру та його трансформація в операх Р. Вагнера.

Опера “Лоенгрін” — одна з перших реформаторських опер Р. Вагнера.

Історія створення, літературна основа. Характеристика основних персонажів. Композиція та драматургія опери: образне та музичне протиставлення сфер добра і зла, опора на систему лейтмотивів. Характеристика основних номерів та сцен опери.

Тема 15. Оперний жанр в Італії в другій половині XIX – початку XX століття. Творчість Дж. Верді, П. Масканьї, Р. Леонкавалло, Дж. Пуччіні.

Значення творчості Дж. Верді та Дж. Пуччіні в розвитку італійської опери в другій половині XIX — початку XX ст. Дж. Верді — один із найвидатніших оперних композиторів в історії музики. Особливості оперного жанру в творчості композитора: різножанровість опер, різносторонність сюжетів, детальне змалювання характерів, домінування мелодії й допоміжна роль оркестру, використання системи лейтмотивів.

Опера "Ріголетто" — одна з вершин оперної творчості Дж. Верді. Відмінності з літературною основою, характеристика персонажів, багатогранний образ Ріголетто як центральний у творі. Композиція і драматургія твору, музичні особливості: пісенна та аріозна основа партій Герцога і Джилди, декламаційний тематизм в партії Ріголетто, вагомість та яскравість ансамблевих, хорових та оркестрових фрагментів твору. Аналіз основних номерів та сцен опери.

Історія створення опери "Аїда", літературна основа. Образна та музична характеристика персонажів: багатогранність образів, романсово-пісенна основа вокальної партії Аїди, героїчні, ліричні, лірико-драматичні інтонації в партії Радомеса. Композиція та драматургія твору: драматургія контрасту, двопланова драматургія, принципи конфліктних протиставлень. Музичні особливості твору: імітація східної музики через використання збільшених секунд, мелізматички, хроматизмів, домінантового ладу, три на арфі як асоціація зі східними струнно-щипковими інструментами. Аналіз основних номерів та сцен опери.

Оперний жанр як основний в творчості Дж. Пуччіні. Риси оперної музики композитора: пізньо-романтичний стиль з рисами веризму, детальна продуманість лібрето, опора на виразну мелодику у вокальних партіях як центральний музично-виразовий засіб (в т. ч. "пуччинівські октави"), об'єднання номерів у наскрізні сцени, використання замість розгорнених вокальних та оркестрових номерів короткі вступи та аріозо, хорових речитативів, що динамізують дію. Аналіз найвідоміших фрагментів з опер Дж. Пуччіні.

Тема 16. Австро-німецька інструментальна музика останньої третини XIX – початку XX століття. Творчість Й. Брамса, Г. Малєра, Р. Штрауса, А. Брукнера.

Значення творчості Й. Брамса, Г. Малєра та Р. Штрауса в розвитку

інструментальної музики останньої третини XIX — поч. XX ст. Характерні риси творчості Й. Брамса: пізньоромантична основа з неокласичними рисами. Ліризм. Вагомий внесок композитора в різні музичні жанри, особливе значення симфонічних творів. Опора на класичну структуру жанру симфонії, романтична образність, драматичність концепцій, пісенно-танцювальний тематизм. Симфонія № 4 — вершина симфонічної творчості Й. Брамса. Історія створення симфонії, структура та особливості трактування симфонічного циклу. Аналіз основних тем симфонії та специфіки музичного розвитку твору.

Постать Г. Малера — видатного австрійського композитора та диригента другої половини XIX — поч. XX ст. Успіх в диригентській кар'єрі та вузьке коло сучасних Г. Малеру шанувальників його музики. Диригентська робота в європейських оперних театрах. Творчість композитора як місток між пізнім романтизмом та модернізмом, вплив на композиторів-модерністів першої половини XX ст. Вагомий внесок в симфонічний жанр. Характерні риси симфонічної творчості композитора: стильовий еkleктизм, зв'язок між піснями та симфоніями композитора, опора на народні австро-німецькі пісні й танці, великі масштаби творів, великий склад оркестру, залучення хору та співаків-солистів, різкі протиставлення трагедії, пафосу, ностальгії та іронії, пародії, варіаційний метод розвитку, тематичні ремінісценції, політематизм, вагомість поліфонії, опора на просту танцювальну і маршову метроритміку, новаторства в оркестровці (введення в оркестр нових інструментів та нетрадиційне використання звичних). Симфонії № 1, 5 — найвідоміші симфонічні твори Г. Малера. Музичний аналіз симфоній.

Р. Штраус — видатний німецький композитор останньої третини XIX — першої половини XX ст., представник пізнього романтизму в музиці. Вагомий внесок в жанри симфонічної поеми та опери. Характерні риси симфонічних поем Р. Штрауса: використання образів та сюжетів з "класики" світової літератури, відомих легенд і філософських творів; монотематичний розвиток, лейтмотивна система, театральність образів з використанням звукообразності, вишуканість оркестровки. "Веселі забави Тіля Уленшпінгеля" — найвідоміший симфонічний твір Р. Штрауса. Музичний аналіз симфонічної поеми "Веселі забави Тіля Уленшпінгеля".

Тема 17. Імпресіонізм у музиці. Творчість французьких композиторів межі XIX – XX століття (К. Дебюссі, М. Равеля, Е. Саті).

Імпресіонізм — стильовий напрямок останньої третини XIX — поч. XX ст. Значення живопису у становленні стильового напрямку. Тематика імпресіоністських картин: повітряність, сонячні відблиски, гра світло-тіні, послаблення відчуття реальності, форми, поверхневий погляд замість підняття глибоких тем. Риси імпресіоністських музичних творів: образи-стани замість

сповненого подіями розгортання сюжету, розмитість образів, зміна ієрархії музично-виразових засобів: короткі мелодії поступаються за виразністю гармонії та фактурі, колористична гармонія з великою кількістю побічних тривзвуків, септакордів без розв'язань, несподіваних переходів в далекі тональності, елементів цілотнового ладу, кварто-квінтових акордів, кількшарова фактура з ефектом просторовості, розмитість контурів музичної форми.

Симфонічний прелюд "Післяполудневий відпочинок фавна" К. Дебюссі — музичний маніфест стилю імпресіонізму. Зв'язок з однойменною поемою поемою С. Малларме, зміст твору як послідовність пейзажів з бажаннями, мріями, сном фавна в післяполудневу спеку. Образ знемоги в початковій хроматизованій темі, що виконується флейтою.

24 прелюдія для фортепіано К. Дебюссі як енциклопедія образів та стилю композитора. Структура циклу, тематика: враження композитора від певного образу. Програмність п'єсе, зафіксована в назвах в кінці кожного твору. Імпресіоністські риси прелюдій. Аналіз окремих п'єсе циклу.

Творчість М. Равеля — одного з найяскравіших французьких композиторів кінця XIX — першої третини XX ст. Музична мова композитора: використання натуральних ладів поруч зі складними гармоніями та модуляціями, джазових елементів, значення танцювальних жанрів у формуванні музичних тем. Імпресіоністські та неокласичні риси стилю М. Равеля на прикладі фортепіанної п'єси "Гра води" та фортепіанної сюїти "Гробниця Куперена". "Болеро" — один із найвідоміших оркестрових творів в історії музики.

Тема 18. Російська музична культура межі XIX – XX століть. Творчість А. Скрябіна, С. Рахманінова.

Творчість А. Скрябіна та С. Рахманінова як перехідний етап від романтизму до новацій в музиці XX ст. Вплив на музику А. Скрябіна сучасної йому російської релігійно-містичної філософії. Ідея синтезу мистецтв як спосіб сильного емоційного впливу на слухача. Риси пізньоромантичної естетики з елементами імпресіонізму та символізму в творчості А. Скрябіна. Гармонічні новації композитора, в т. ч. т. зв. "прометеївський акорд". Поняття кольорового слуху та світломузики. Вагомість інструментального жанру в творчості композитора. Музичний аналіз найвідоміших фортепіанних та симфонічних творів композитора.

Музика С. Рахманінова в контексті пізньоромантичної естетики. Творчий шлях композитора: російський та американський періоди, туга за Батьківщиною. Тип особистості. Вагомий внесок композитора в різні жанри. Характерні риси творчості: російські витoki в образності, музичних засобах

(народно-пісенна і танцювальна основа тематизму, імітація дзвонів), пізньоромантичні елементи музичної мови (довгі, виразні мелодії широкого дихання, багата гармонія, модуляції в далекі тональності, насичена фактура).

Роль фортепіанної кар'єри С. Рахманінова в формуванні фортепіанного жанру в його творчості. Жанри фортепіанної мініатюри, в т. ч. створення композитором жанрів музичного моменту та етюду-картини. Аналіз найвідоміших п'єс в контексті стилю С. Рахманінова. Другий фортепіанний концерт як один із найвідоміших творів даного жанру в історії музики. Історія створення, структура концерту. Джерела тематизму: роль пісенності, дзвону, східних мотивів. Музичний аналіз частин твору.

Тема 19. Хорова та вокальна творчість українських композиторів першої третини ХХ століття (М. Леонтовича, К. Стеценка, Я. Степового, С. Людкевича).

Творчість М. Леонтовича, К. Стеценка, Я. Степового, С. Людкевича — яскрава сторінка української вокальної та хорової музики. Продовження традицій М. Лисенка в тематиці, жанрах, музичній мові. Характерні особливості творчості композиторів: використання літературних текстів українських поетів-класиків та сучасників, опосередкована чи безпосередня опора на український фольклор (найчастіше пізнього походження), романтична стилістика в поєднанні з властивим для української народної музики паралельно-змінним ладом.

Новаторство хорових обробок М. Леонтовича: поєднання особливостей українських народних пісень (триголосся, унісонні початки і завершення, натуральний мінор) зі здобутками західноєвропейської музики (тричастинна форма, форма рондо, імітаційна поліфонія, *ostinato*, звукозображальність). Аналіз найвідоміших хорових обробок композитора.

Творчий шлях К. Стеценка. Диригентська, педагогічна і композиторська діяльність. Значення церковної музики К. Стеценка для становлення Української автокефальної церкви. Аналіз найвідоміших солоспівів та хорових творів композитора.

Камерно-вокальна творчість Я. Степового. Національна тематика вокального циклу “Барвінки” та інтимна лірика у вокальному циклі “Пісні настрою”. Музичний аналіз найвідоміших солоспівів композитора.

С. Людкевич — видатна постать української музики першої половини ХХ ст. Композиторська, педагогічна, фольклористична, музично-громадська діяльність. Жанри творчості композитора. Кантата-симфонія “Кавказ” С. Людкевича — кульмінація розвитку української хорової музики першої третини ХХ ст. Історія створення, літературна основа, тематика твору. Модель симфонічного циклу як основа структури “Кавказу”. Музичні особливості

твору: поєднання романтичної стилістики з українськими фольклорними інтонаціями та поліфонічними прийомами. Музичний аналіз частин циклу.

Тема 20. Загальна характеристика розвитку музики в першій половині ХХ століття. Творчість композиторів нововіденської школи.

Історичні передумови новацій в музиці першої половини ХХ ст.: Перша світова війна, наукова революція, урбанізація. Антиромантичні тенденції в музиці. Виникнення нових музичних стильових напрямків: експресіонізму, неофольклоризму, неокласицизму, урбаністична тематика, поява авангардних елементів. Новації в музично-виразових засобах: домінування мелодики інструментального типу з великою кількістю стрибків, емансипація дисонансу, розширена тональність, поліакордика, асиметрична ритміка, поліфонічна фактура. Винайдення серійної техніки композиції.

Значення творчості А. Шенберга в формуванні музичного експресіонізму, винайденні додекафонного методу композиції, становленні "нововіденської школи". Європейський та американський періоди творчості. Педагогічна діяльність А. Шенберга. Значимість різних жанрів творчості. Мелодрама для голосу та ансамблю "Місячний П'єро" як один із найяскравіших зразків музичного експресіонізму. Літературна основа, експресіоністські образи циклу. Новаторство виконавського складу, вокальної техніки (манера співу *sprechgesang*). Структура циклу, аналіз окремих номерів.

Стиль неокласицизм як повернення до естетичних принципів доромантичної доби. Характерні риси неокласицизму в музиці: звернення до античної тематики, доромантичних жанрів сонати, симфонії, концерту класичного і барокового зразків, мадригалу, класичних та барокових поліфонічних форм, старовинних музичних інструментів, об'єктивний характер висловлювання, поєднання доромантичних музичних елементів з сучасною музичною мовою. Аналіз творів П. Гидеміта, Б. Бартока як зразків музичного неокласицизму.

Тема 21. Творчість композиторів Франції, Німеччини, Угорщини ("Французької шістки", П. Гіндеміта, Б. Бартока).

Існування у Франції гуртка "Шістка" в 1917 — 1925 роках в контексті антиромантичних тенденцій в музиці та на противагу імпресіонізму та атональній музиці А. Шенберга. Значення Е. Саті та Ж. Кокто як ідейних натхненників гуртка. Значення статті А. Колле у формуванні образу гуртка, статті "Півень та Арлекін" Ж. Кокто як своєрідного маніфесту "Шістки". Склад гуртка: Ж. Орік, Л. Дюре, А. Онеггер, Д. Мійо, Ф. Пуленк, Ж. Тайфер. Творчість Е. Саті та І. Стравінського як орієнтир для творчості композиторів гуртка. Балет "Парад" — відправна точка існування "Шістки". Впливи

примітивізму, неокласицизму, джазу на творчість гуртка, ідея приземленої утилітарності музики.

Вагомість творчості А. Онегера у розвитку симфонічного та ораторіального жанру в першій половині ХХ ст.

П. Гіндеміт — один із найяскравіших композиторів-неокласиків, композиторів-поліфоністів ХХ ст., музичний теоретик, мультиінструменталіст. Творчий шлях композитора: франкфуртський, берлінський періоди, конфлікт із нацистським режимом та вимушена еміграція до США. Сильові пошуки та експерименти в 20-х роках та прихід до естетики неокласицизму в циклі Камерних музик. Ідея Gebrauchsmusik. Музично-теоретична система П. Гіндеміта: дванадцятитонові хроматична тональність, теорія рядів. Музичний аналіз Камерних музик, фортепіанного циклу "Ludus tonalis", симфонії "Художник Матіс" в контексті естетики композитора.

Б. Барток — видатний угорський композитор першої половини ХХ ст., фольклорист. Відкриття Бартоком старовинного пласту угорського фольклору. Композиторська творчість Б. Бартока в контексті антиромантичного стильового напрямку як поєднання старовинного угорського фольклору з сучасними йому музично-виразовими засобами: штучними ладами, гостродисонуючими вертикалями, акордами нетерцієвої структури, математично прорахованим ритмом, ударним трактуванням музичних інструментів. Фортепіанний цикл "Мікрокосмос" — енциклопедія стилю Б. Бартока, дидактичне призначення циклу. Музика для струнних, ударних і челести, опера "Замок герцога Синя Борода".

Тема 22. Творчість російських композиторів (І. Стравінського, С. Прокоф'єва, Д. Шостаковича).

Історичний контекст: жовтневий переворот і прихід радянської влади, тоталітарний режим, політичні репресії культурної еліти. Доля російських митців на прикладі життя і творчості І. Стравінського, С. Прокоф'єва і Д. Шостаковича.

І. Стравінський — один із фундаторів новацій в музиці ХХ ст., композитор "1001 стилю". Російський та закордонний періоди творчості, співпраця з трупою С. Дягілєва, фольклорна та неокласична основа творів композитора різних періодів, джазові елементи музики, експерименти з серійною технікою в пізньому періоді творчості. Тип особистості, винайдення стравігора. Вагомість балетного жанру в творчості композитора. Балет "Весна священна" — один із найбільш радикальних та скандальних творів в історії музики, яскравий приклад неофольклоризму в музиці. Історія створення та прем'єри балету, сюжет, композиція твору. Драматургія балету на протиставленні чоловічого і жіночого, юного і старого начал. Новаторство

балету, імпульсний тематизм на опосередкованій основі давнього обрядового фольклору, домінування ритму, поліакордика, трактування оркестру як ударного інструменту.

С. Прокоф'єв — один із найвідоміших і найбільш виконуваних композиторів XX ст. Творчі етапи: російський, закордонний періоди, повернення на Батьківщину. Вагомість різних жанрів творчості. Романтизм і неокласицизм як основа стилю композитора, стилеві експерименти в закордонному періоді. Балет "Ромео і Джульєтта" — один із найвідоміших балетів XX ст. Історія створення та прем'єри твору, літературна основа, характеристика основних персонажів. Композиція, драматургія балету, поєднання балетного, симфонічного і кінематографічного принципів в організації твору. Риси романтизму і неокласицизму в балеті.

Д. Шостакович — один із найвидатніших композиторів XX століття. Складний життєвий і творчий шлях Д. Шостаковича в умовах радянської системи, розгромні статті в газеті "Правда", співпраця з С. Мравінським, вимушена увага до кіномузики. Вагомість симфонічного жанру в творчості композитора. Симфонія № 7 "Ленінградська" — яскравий твір свого часу, уособлення творчого методу Д. Шостаковича. Історія створення і прем'єри симфонії, структура циклу. Музичний аналіз I частини, в т. ч. в аспекті можливих підтекстів.

Тема 23. Творчість американських композиторів (Ч. Айвза, Дж. Гершвіна).

Творчі пошуки та експерименти американських композиторів у першій половині XX ст. Значення творчості Ч. Айвза як засновника американської композиторської школи XX ст. Творчий шлях композитора. Жанри творчості композитора, вагомість інструментальної музики. Риси стилю Ч. Айвза: поєднання елементів фольклору зі складною атональною та політональною гармонією, чвертьтонова система. Музичний аналіз найвідоміших інструментальних творів Ч. Айвза — Симфонії № 1. "Запитання без відповіді" для симфонічного оркестру. Три чвертьтонові п'єси для фортепіано та ін.

Творчість Дж. Гершвіна — яскравий зразок впливу джазових тенденцій на американську музику. Творчий шлях композитора, в т. ч. співпраця з бродвейськими театрами, з джаз-бендом П. Уайтмена. Вагомість жанрів естрадної пісні, мюзиклу, пісні-шлягери композитора. "Рапсодія в стилі блюз" як пошук способу поєднання академічної музики та джазу та візитівка творчості Дж. Гершвіна. Опера "Поргі і Бесс" — одна з вершин творчості композитора. Історія створення і постановок. Музичні особливості опери: джазові та блюзові мотиви, опора на негритянський фольклор, елементи імпровізації. Музичний аналіз найвідоміших творів Дж. Гершвіна

Тема 24. Формування українського симфонізму в творчості Л. Ревуцького та Б. Лятошинського.

Л. Ревуцький та Б. Лятошинський — творці української симфонічної музики. Симфонія №2 — перший видатний український твір в жанрі симфонії. Історія створення, фольклорна основа, дві редакції твору. Тричастинна структура, музичні особливості твору: поєднання цитованих українських народних пісень з сучасними композитору музично-виразовими засобами, оркестровкою, романтичний характер музики з рисами імпресіонізму. Музичний аналіз частин симфонії.

Конфліктно-драматичний тип симфонізму в Симфонії №3 Б. Лятошинського. Історія створення, дві редакції твору. Музичні особливості: опора на музичну мову XX ст. ("ламана" мелодія зі стрибками на дисонуючі інтервали, хроматизмами, гостро дисонуюча гармонія, асиметрична ритміка, значна поліфонізація фактури), опосередковані зв'язки з українським фольклором. Структура циклу, використання принципів монотематизму, лейттеми. Музичний аналіз частин симфонії.

Тема 25. Повоєнний авангард в західноєвропейській музиці.

Значення творчості О. Месіана як проміжної ланки між музичними новаціями першої половини XX ст. і повоєнним авангардом. Композиторська, музично-теоретична, педагогічна діяльність О. Месіана. Жанри творчості, значення інструментальних і духовних жанрів. Характерні риси творчості: філософсько-релігійна тематика з елементами містицизму, пантеїзму, зацікавлення східною культурою, вагомість образів природи, в т. ч. птахів, асиметрична ритміка, лади обмеженої транспозиції. "Квартет на кінець часу" — один із найвідоміших творів середини XX ст. Історія створення і прем'єри твору, нестандартність виконавського складу. Тематика та образи квартету. Структура циклу, музичний аналіз окремих частин.

Історичні передумови виникнення повоєнного авангарду: Друга світова війна, науково-технічна революція, міжкультурні контакти, в т. ч. заглиблення в культуру Сходу. Дармшадтські курси нової музики. Особливості авангардних музичних творів: індивідуальні концепції, трактування шумових звуків як музичних, увага до тиші та звуків, що з неї народжуються, приблизна фіксація музичних творів, новий тип нотації. Виникнення нових музичних напрямків і композиторських технік: електронної музики, інструментальної конкретної музики, брютізму, хеппенінгу, інструментального театру, конкретної музики, алеаторики, сонористики, поява мікрополіфонії. Розгляд нових стилевих напрямків і технік на прикладі творів П. Булеза, П. Шеффера, К. Штокгаузена, Дж. Кейджа, Д. Лігеті, Г. Лахенмана, М. Кагеля, В. Лютославського, К. Пендерського.

Тема 26. Музика композиторів-шістдесятників у країнах Радянського Союзу.

Історичний контекст формування культури шістдесятників: смерть І. Сталіна і Хрущовська "відлига", науково-технічна революція. Діяльність представників Київського авангарду: В. Сільвестрова, Л. Грабовського, В. Годзяцького, В. Губи, роль І. Блажкова як ідейного лідера гуртка. Політична реакція на діяльність музикантів-шістдесятників: звільнення з престижних посад, виключення зі Спілки композиторів. Особливості музичних творів радянських авангардних композиторів 60-х років: індивідуальні концепції, музичні форми, новаторська вокальна манера, драматургія звуку, технічна і комп'ютерна музика, нова музична мова (акорди з секундами, септимами, квартами), мікрохроматика, дванадцятитонові тональності, шумові звуки, фактурні теми тощо.

Поява в 70-х роках нової фольклорної хвилі, неоромантизму, постмодернізму. "Гуцульський триптих" М. Скорика та опера "Коли цвіте папороть" — яскраві зразки нової фольклорної хвилі. Поєднання давніх пластів фольклору з сучасними музично-виразовими засобами як ключова ознака нової фольклорної хвилі. Постмодернізм в музиці як поєднання різних музичних стилів та жанрів. Характерні риси: іронія, стертя меж між "високим" мистецтвом і кітчем, принцип полістилістики, техніка колажу, стилізованих аллюзій і цитат. Творчість В. Сільвестрова та А. Шнітке в контексті постмодерністської естетики. Неоромантизм на прикладі "Кітч-музики" і "Тихих-пісень" В. Сільвестрова.

Тема 27. Сучасні тенденції зарубіжної та української музики.

Стильовий плюралізм сучасної музичної культури. Композиторська творчість зі стійкою опорою на традицію та експерименти з концепціями, формою, виконавцями, музично-виразовими засобами. Огляд творчості Ф. Гласса, К. Баукгольт, Б. Фуррера, П. Біллоне, С. Шарріно. Сучасні зарубіжні фестивалі оперної музики: Байройтський фестиваль (Bayreuther Festspiele), Мюнхенський оперний фестиваль (Münchener Opernfestspiele), Зальцбургський фестиваль (Salzburger Festspiele) тощо. Зарубіжні курси та фестивалі сучасної музики: "Музичні дні в Донауешингені" ("Donaueschinger Musiktage"), Дармштадтські курси нової музики (Internationale Ferienkurse für Neue Musik, Darmstadt), Варшавська осінь ("Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej "Warszawska Jesień"), Міжнародні курси композиції та інтерпретації музики К. Штокгаузена (Stockhausen Courses) тощо.

Сучасні українські музичні курси та фестивалі: Київ Музик Фест (Київ), "Контрасти" (Львів), "Два дні і дві ночі" (Одеса), Форум музики молодих

(Київ), Гогольfest (Київ), Країна Мрій (Київ) тощо. Огляд українського музики різних стильових векторів і жанрів на прикладі творчості І. Щербакова, Г. Гаврилець, С. Луньова, А. Загайкевич, В. Козаренка, О. Щетинського, К. Цепколенко.

6.2 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

7

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 240					
	Форма навчання денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
	240	158				82
4-й семестр						
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Музична культура від античності до бароко						
Тема 1. Музична культура античності.	4	2				2
Тема 2. Музична культура середньовіччя.	10	6				4
Тема 3. Музична культура Відродження.	9	6				3
Тема 4. Музична культура бароко.	14	8				6
Модульна контрольна робота 1	2	2				
Разом за змістовий модуль 1	39	24				15
Змістовий модуль 2. Музична культура класицизму						
Тема 5. Формування музичного класицизму. Жанри класичної сонати і симфонії.	6	4				2
Тема 6. Оперна реформа К. В. Глюка.	6	4				2
Тема 7. Творчість В. А. Моцарта і	10	6				4

Л. ван Бетховена — вершина музичного класицизму.					
Тема 8. Хоровий концерт другої половини XVIII століття.	4	2			2
Модульна контрольна робота 2	2	2			
Разом за змістовий модуль 2	28	18			10
Разом за модуль 1	67	42			25
5-й семестр					
Модуль 2					
Змістовий модуль 3. Романтизм у музиці першої половини XIX століття					
Тема 9. Загальна характеристика стилю романтизму в музиці. Творчість композиторів австро-німецької школи (Ф. Шуберта, Р. Шумана, К. М. фон Вебера, Ф. Мендельсона).	14	8			6
Тема 10. Творчість композиторів Італії, Франції, Польщі (Дж. Россіні, В. Белліні, Г. Доніцетті, Г. Берліоза, Ф. Шопена).	13	8			5
Модульна контрольна робота 3	2	2			
Разом за змістовий модуль 3	29	18			11
Змістовий модуль 4. Формування і розвиток нових європейських національних музичних шкіл в межах романтичної традиції					
Тема 11. Творчість композиторів російської школи (М. Глінки, М. Мусоргського, Н. Римського-Корсакова).	9	6			3
Тема 12. Формування угорської та української національних шкіл. Творчість Ф. Ліста та М. Лисенка.	6	4			2

Тема 13. Формування чеської, норвезької та фінської композиторських шкіл. Творчість Б. Сметани. А. Дворжака, Е. Гріга, Я. Сібеліуса.	4	2				2
Модульна контрольна робота 4	2	2				
Разом за змістовий модуль 4	21	14				7
Разом за модуль 2	50	32				18
6-й семестр						
Модуль 3						
Змістовий модуль 5. Розвиток європейської музики в другій половині XIX — початку XX століття						
Тема 14. Оперні тенденції в російській, французькій та німецькій музиці другої половині XIX століття. Творчість П. Чайковського. Ш. Гуно, Ж. Бізе, Р. Вагнера.	12	8				4
Тема 15. Оперний жанр в Італії. Творчість Дж. Верді, П. Масканьї, Р. Леонкавалло, Дж. Пуччіні.	12	8				4
Тема 20. Австро-німецька інструментальна музика останньої третини XIX – початку XX століття. Творчість Й. Брамса, Г. Малера, Р. Штрауса, А. Брукнера.	9	6				3
Тема 17. Імпресіонізм у музиці. Творчість французьких композиторів межі XIX – XX століття (К. Дебюссі, М. Равеля, Е. Саті).	6	4				2
Тема 18. Російська музична культура межі XIX – XX століть. Творчість А. Скрябіна, С. Рахманінова.	4	2				2
Тема 19. Хорова та вокальна творчість українських композиторів першої третини XX століття (М. Леонтовича, К. Стеценка,	6	4				2

Я. Степового, С. Людкевича).					
Модульна контрольна робота	2	2			
Разом за змістовий модуль 5	51	34			17
Змістовий модуль 6. Музична культура першої половини ХХ століття					
Тема 20. Загальна характеристика розвитку музики в першій половині ХХ століття. Творчість композиторів нововіденської школи.	9	6			3
Тема 21. Творчість композиторів Франції, Німеччини, Угорщини ("Французької шістки", П. Гіндеміта, Б. Бартока).	10	6			4
Тема 22. Творчість російських композиторів (І. Стравінського, С. Прокоф'єва, Д. Шостаковича).	9	6			3
Тема 23. Творчість американських композиторів (Ч. Айвза, Дж. Гершвіна).	4	2			2
Тема 24. Формування українського симфонізму в творчості Л. Ревуцького та Б. Лятошинського.	6	4			2
Модульна контрольна робота	2	2			
Разом за модуль	40	26			14
Змістовий модуль 7. Музична культура середини та другої половини ХХ століття					
Тема 25. Повоєнний авангард в західноєвропейській музиці.	13	10			3
Тема 26. Музика композиторів-шістдесятників у країнах Радянського Союзу.	12	8			4
Тема 27. Сучасні тенденції зарубіжної та української музики.	5	4			1
	2	2			